

ἐκ τῶν Ἱεροκλέους
καὶ Φιλαργίου Γραμματικοῦ

Φιλόγελως

Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Συγγραφική ομάδα:

Δρ Καλλιόπη Χριστοφόρου Πούγιουρου, ΕΜΕ Φιλολογικών Μαθημάτων
Φωτεινή Παύλου, Φιλολόγος

Σχεδιασμός, Μορφοποίηση, Ηλεκτρονική παρουσίαση:

Δρ Φωτεινή Θεοδούλου, Σύμβουλος Φιλολογικών Μαθημάτων

Ανάγνωση αρχαιοελληνικού κειμένου – Μουσική επένδυση:

Νίκη Σιάτη, Φιλολόγος - Ηθοποιός

Ακούγεται το ορχηστρικό “Foam Rubber” του Alexander Nakarada:

<https://youtu.be/iUiIwQdmCZQ>

Συντονισμός – Εποπτεία:

Δρ Καλλιόπη Χριστοφόρου Πούγιουρου, ΕΜΕ Φιλολογικών Μαθημάτων

Επιστημονική εποπτεία:

Γιώργος Α. Ξενής, Καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας, Παν/μιο Κύπρου

Επιστημονικός Συνεργάτης του μαθήματος των Αρχαίων Ελληνικών

Υπεύθυνοι του μαθήματος των Αρχαίων Ελληνικών:

Δρ Καλλιόπη Χριστοφόρου Πούγιουρου, ΕΜΕ Φιλολογικών Μαθημάτων

Δρ Σιμάκης Συμεού, ΕΜΕ Φιλολογικών Μαθημάτων

Μάρω Μελανίδου, ΕΜΕ Φιλολογικών Μαθημάτων

Υπουργείο Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας

Διεύθυνση Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης

2023

Φιλόγελως

ἐκ τῶν Ἱεροκλέους καὶ Φιλαργίου Γραμματικοῦ

Ο Φιλόγελως εἶναι συλλογὴ 265 ανεκδότων τῆς αρχαιότητος, ἡ ὁποία συγκροτήθηκε γύρω στο 450 μ.Χ. ἀπὸ τον Ἱεροκλέα καὶ τον Φιλάργιο, δύο πρόσωπα ἀγνωστα ἀπὸ ἄλλη πηγή.

Σχολαστικοί

Σχολαστικῶ, ὃς τὴν σταφυλὴν ἐτμήθη, παρήγγειλεν ὁ ἰατρὸς μὴ λαλεῖν. ὁ δὲ τῶ δούλῳ αὐτοῦ ἐπέταξεν ἀντασπάζεσθαι ἀντ' αὐτοῦ τοὺς προσαγορεύοντας. εἶτα αὐτὸς πρὸς ἕκαστον ἔλεγε· «Μὴ πρὸς ὕβριν αὐτὸ δέξῃ, εἰ ὁ δούλός μου ἀντ' ἐμοῦ ἀσπάζεται σε· ἐκέλευσε γάρ με ὁ ἰατρὸς μὴ λαλεῖν.»

(Διασκευὴ Γ. Ξενῆς)

Μέθυσοι

Μεθύσῳ ἐν καπηλείῳ πίνοντι εἶπε τις· «Ἡ γυνὴ σου ἀπέθανεν». ὁ δὲ ἀκούσας πρὸς τὸν κάπηλον ἔφη· «Οὐκοῦν, αὐθέντα, ἐκ τοῦ μελανοῦ κέρασον.»

(Μικρὴ διασκευὴ Κ. Πούγιουρου)

Ὀζόστομοι

Ὀζόστομος συνεχῶς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καταφιλῶν ἔλεγεν· «Ἡ κυρία μου, ἡ Ἥρα μου, ἡ Ἀφροδίτη μου.» κάκείνη ἀποστρεφομένη ἔλεγεν· «Ὀζεὺς μου, ὄζεὺς μου.»

Μισογύναιοι

Μισογύναιος, ἐπεὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀπέθανεν, ἐπὶ τῶ θάψαι ἐκήδευε. Ὅτε δὲ τις αὐτὸν ἠρώτησεν «Τίς ἀνεπαύσατο;», εἶπεν «Ἐγώ, ὁ ταύτης στερηθεὶς.»

(Διασκευὴ Κ. Πούγιουρου)

Σχολαστικοί

<p>Σχολαστικῶ, ὄς τὴν σταφυλὴν ἐτμήθη, παρήγγειλεν ὁ ἰατρὸς μὴ λαλεῖν.</p> <p>ὁ δὲ τῷ δούλῳ αὐτοῦ ἐπέταξεν ἀντασπάζεσθαι ἀντ' αὐτοῦ τοὺς προσαγορεύοντας.</p> <p>εἶτα αὐτὸς πρὸς ἕκαστον ἔλεγε· «Μὴ πρὸς ὕβριν αὐτὸ δέξῃ, εἰ ὁ δούλός μου ἀντ' ἐμοῦ ἀσπάζεται σε· ἐκέλευσε γάρ με ὁ ἰατρὸς μὴ λαλεῖν.»</p>	<p>Γλωσσικές παρατηρήσεις</p> <p>σχολαστικός = ο λόγιος, ο διανοούμενος, (και κάποτε ειρωνικά) ο ψευτοδιανοούμενος</p> <p>ἡ σταφυλή = α. το σταφύλι β. ὄργανο του σώματος στον λαιμό</p> <p>ἐτμήθη: παθητικός ἀόριστος του ρήματος <i>τέμνω</i></p> <p>ἐπιτάσσω = διατάζω</p> <p>ἀντασπάζομαι = ανταποδίδω τον χαιρετισμό</p> <p>εἶτα = ἐπειτα</p> <p>πρὸς ὕβριν = ως ἐνδειξη ἀλαζονείας εκ μέρους μου</p> <p>κελεύω = δίνω οδηγία, προτρέπω</p>
--	---

1. Η σειρά έχει μπερδευτεί! Βάλε τη δράση στη σωστή σειρά και πρόσθεσε το υποκείμενο του ρήματος.

ἐπέταξεν παρήγγειλεν ἔλεγε ἐτμήθη

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

2. Βάλε στη σειρά τις προτάσεις, ώστε να αφηγηθείς την ιστορία του σχολαστικού.

- α. Σχολαστικός εἶπε τῷ δούλῳ αὐτοῦ: «Ἀντασπάζου ἀντ' ἐμοῦ τοὺς προσαγορεύοντας»
- β. Ὁ ἰατρὸς παρήγγειλεν αὐτῷ μὴ λαλεῖν.
- γ. Σχολαστικός ἔλεγε: «Ὁ ἰατρὸς ἐκέλευσέ με μὴ λαλεῖν».
- δ. Σχολαστικός ἐτμήθη τὴν σταφυλὴν.

1	
---	--

2	
---	--

3	
---	--

4	
---	--

3. Γιατί, κατά τη γνώμη σου, ο Ιεροκλής και ο Φιλάργριος συμπεριέλαβαν αυτό το περιστατικό στον *Φιλόγελων*; Πού έγκειται το αστείο;

Μέθυσοι

<p>Μεθύσῳ ἐν καπηλείῳ πίνοντι εἶπε τις· «Ἡ γυνή σου ἀπέθανεν».</p> <p>ὁ δὲ ἀκούσας πρὸς τὸν κάπηλον ἔφη· «Οὐκοῦν, αὐθέντα, ἐκ τοῦ μελανοῦ κέρασον.»</p>	<p>Γλωσσικές παρατηρήσεις</p> <p><i>τὸ καπηλεῖον</i> = ἡ ταβέρνα</p> <p><i>ἔφη</i> = εἶπε</p> <p><i>ὁ αὐθέντης</i> = τὸ αφεντικό (εδώ εννοείται ὁ ταβερνιάρης)</p> <p><i>κέρασον</i>: ἀόριστος τοῦ ρήματος <i>κεράννυμι</i> = αναμειγνύω</p>
---	---

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες αραίωναν τὸν οἶνον, τὸν χυμὸ δηλαδὴ τοῦ σταφυλίου, με νερό. Συνήθως ἀναμείγνυαν ἓνα μέρος οἴνου με τρία μέρη νεροῦ. Αὐτὴ ἡ ἀνάμειξη (*κράσις*) γινόταν στο ἀγγεῖο που λεγόταν κρατήρας (*κρατήρ*) καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν τὸ γνωστὸ μας κρασί.

1. Να διαλέξεις τη σωστή μετάφραση για την ακόλουθη περίοδο λόγου.

<p><i>Οὐκοῦν, αὐθέντα, ἐκ τοῦ μελανοῦ κέρασον.</i></p>	<p>α. Λοιπόν, ταβερνιάρη, βάλε μου ἀπὸ τὸ μαύρο κρασί!</p> <p>β. Λοιπόν, ταβερνιάρη, κέρνα τὸν κόσμο!</p> <p>γ. Λοιπόν, ταβερνιάρη, βάλε μου μελάνι!</p>
--	--

Ὀζόστομοι

<p>Ὀζόστομος συνεχῶς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καταφιλῶν ἔλεγεν· «Ἡ κυρία μου, ἡ Ἥρα μου, ἡ Ἀφροδίτη μου.»</p> <p>κάκείνη ἀποστρεφόμενη ἔλεγεν· «Ὀζεὺς μου, ὄζεὺς μου.»</p>	<p>Γλωσσικές παρατηρήσεις</p> <p><i>ὄζοστομος</i> = που τὸ στόμα του ὄζει, δηλ. βρομάει</p>
---	--

1. Ποιο είναι το λογοπαίγνιο, από το οποίο προκύπτει το αστείο;

2. Το λογοπαίγνιο αποδίδεται στα Νέα Ελληνικά;

Μισογύναιοι

<p>Μισογύναιος, ἐπεὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀπέθανεν, ἐπὶ τῷ θάψαι ἐκήδευε.</p> <p>Ὅτε δέ τις αὐτὸν ἠρώτησεν «Τίς ἀνεπαύσατο;», εἶπεν «Ἐγώ, ὁ ταύτης στερηθεὶς».</p>	<p>Γλωσσικές παρατηρήσεις</p> <p>κηδεύω = α. φροντίζω β. αποδίδω τις τελευταίες φροντίδες στον νεκρό (ενταφιασμός, πένθος κ.λπ.)</p>
--	---

1. Να διαλέξεις τη σωστή μετάφραση για την ακόλουθη περίοδο λόγου:

<p>Μισογύναιος, ἐπεὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀπέθανεν, ἐπὶ τῷ θάψαι ἐκήδευε.</p>	<p>α. Ἐνας μισογύνης, ἐπειδὴ πέθανε ἡ γυναίκα του, στενοχωριόταν γιὰ τὴν κηδεὶά της.</p> <p>β. Ἐνας μισογύνης, ἐπειδὴ πέθανε ἡ γυναίκα του, χαιρόταν γιὰ τὴν κηδεὶά της.</p> <p>γ. Ἐνας μισογύνης, ἐπειδὴ πέθανε ἡ γυναίκα του, φρόντιζε γιὰ τὴν κηδεὶά της.</p>
---	--

2. Ποιο είναι το λογοπαίγνιο του ανεκδότου μας;

Δραστηριότητες

1. Να απαντήσεις τις πιο κάτω ερωτήσεις στα Αρχαία Ελληνικά.

α. Τίς παρήγγειλε σχολαστικῶ μὴ λαλεῖν;

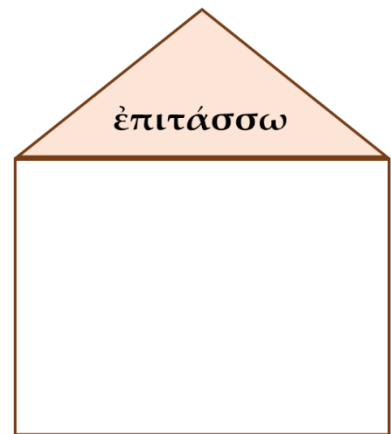
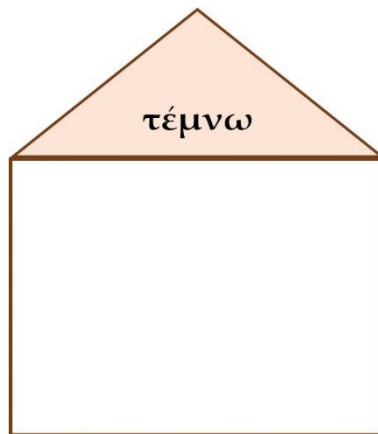
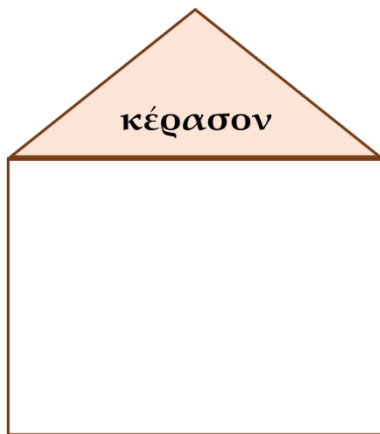
β. Τί ἐπέταξεν σχολαστικός τῷ δούλῳ αὐτοῦ;

γ. Τί ἔλεγεν ἡ γυνὴ τῷ ὄζοστόμῳ;

δ. Τί ἐποίει μισογύναιος, ἐπεὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀπέθανεν;

ε. Τίς ἀνεπαύσατο;

2. Βρες ὅσο πιο πολλές ομόρριζες λέξεις, απλές ἢ σύνθετες, και συμπλήρωσε τα σπιτάκια των ρημάτων.

3. Ανάλυσε τις πιο κάτω λέξεις στα συνθετικά τους.

φιλόγελως, προσαγορεύω, μισογύναιος

4. Βρες τα ονόματα της α' και β' κλίσης και βάλε τα στη σωστή θέση του πίνακα. Ακολούθως, συμπλήρωσε τον αντίθετο αριθμό.

σχολαστικῶ τὴν σταφυλὴν ὁ ἰατρός τῷ δούλῳ
 μεθύσω καπηλείῳ τὸν κάπηλον τοῦ μελανοῦ
 ὀζόστομος ἡ κυρία

Α' κλίση		Β' κλίση	
Ενικός	Πληθυντικός	Ενικός	Πληθυντικός

5. Συμπλήρωσε τις προτάσεις επιλέγοντας την κατάλληλη προσωπική αντωνυμία. Θα σε βοηθήσει το νόημα των κειμένων που μελέτησες! Προσοχή! Δύο αντωνυμίες θα χρησιμοποιηθούν δύο φορές!

ἐμοῦ με μου ἐγώ σε σου σύ

α) _____ οὐ λαλῶ.

β) Ἐκ τοῦ μελανοῦ κέρασον! Ἡ γυνή _____ ἀπέθανεν!

γ) Μὴ πρὸς ὕβριν αὐτὸ δέξῃ, εἰ ὁ δοῦλός _____ ἀντ' _____ ἀσπάζεται _____!

δ) - Ὁ δοῦλός _____ ἀσπάζεται _____! _____ οὐ λαλεῖς;

- Ἐκέλευσέ _____ ὁ ἰατρός μὴ λαλεῖν!

6. Να επιλέξεις την ορθή απάντηση.

i. Σχολαστικῶ παρήγγειλεν ὁ ἰατρός μὴ λαλεῖν.

Ο ὅρος ὁ ἰατρός εἶναι:

- α) υποκείμενο του ρήματος παρήγγειλεν
- β) αντικείμενο του ρήματος παρήγγειλεν
- γ) κατηγορούμενο

ii. Σχολαστικῶ παρήγγειλεν ὁ ἰατρός μὴ λαλεῖν.

Ο ὅρος Σχολαστικῶ εἶναι:

- α) υποκείμενο του ρήματος παρήγγειλεν
- β) ἄμεσο αντικείμενο του ρήματος παρήγγειλεν
- γ) ἔμμεσο αντικείμενο του ρήματος παρήγγειλεν

iii. Σχολαστικῶ παρήγγειλεν ὁ ἰατρός μὴ λαλεῖν.

Ο ὅρος (μὴ) λαλεῖν εἶναι:

- α) υποκείμενο του ρήματος παρήγγειλεν
- β) ἄμεσο αντικείμενο του ρήματος παρήγγειλεν
- γ) ἔμμεσο αντικείμενο του ρήματος παρήγγειλεν

iv. ὁ δὲ τῶ δούλῳ αὐτοῦ ἐπέταξεν ἀντασπάζεσθαι ἀντ' αὐτοῦ τούς προσαγορεύοντας.

Ο ὅρος τούς προσαγορεύοντας εἶναι:

- α) υποκείμενο του απαρεμφάτου ἀντασπάζεσθαι
- β) αντικείμενο του απαρεμφάτου ἀντασπάζεσθαι
- γ) κατηγορούμενο

v. ὁ δούλός μου ἀντ' ἐμοῦ ἀσπάζεται σε.

Ο ὅρος σε εἶναι:

- α) υποκείμενο του ρήματος ἀσπάζεται
- β) αντικείμενο του ρήματος ἀσπάζεται
- γ) κατηγορούμενο

7. Στις προτάσεις που ακολουθούν, έχουμε ταυτοπροσωπία ή ετεροπροσωπία; Βρες το υποκείμενο του ρήματος και του απαρεμφάτου και εξήγησε το φαινόμενο.

α) ὁ δὲ τῶ δούλῳ αὐτοῦ ἐπέταξεν ἀντασπάζεσθαι ἀντ' αὐτοῦ τοὺς προσαγορεύοντας.

β) Ὁ ἰατρός σχολαστικῶ παρήγγειλεν μὴ λαλεῖν.

8. Στο πιο κάτω κρυπτόλεξο υπάρχουν έξι (6) ρηματικοί τύποι της ενεργητικής φωνής, τους οποίους συναντήσαμε στα ανέκδοτα.

α) Να τους εντοπίσεις και να τους καταγράψεις στη σωστή στήλη του πιο κάτω πίνακα, με μικρά γράμματα και ορθό τονισμό. Ακολουθως να σχηματίσεις το α' ενικό πρόσωπο του ενεστώτα των ρημάτων.

Ε	Π	Ε	Τ	Α	Ξ	Ε	Ν	Ξ	Ε
Λ	Δ	Φ	Ψ	Β	Ν	Μ	Θ	Ν	Κ
Ε	Ω	Β	Ν	Ξ	Κ	Λ	Γ	Α	Η
Γ	Δ	Σ	Γ	Β	Ψ	Μ	Θ	Κ	Δ
Ε	Κ	Ε	Λ	Ε	Υ	Σ	Ε	Ο	Ε
Ν	Τ	Ρ	Θ	Φ	Κ	Λ	Ι	Υ	Υ
Ρ	Τ	Γ	Ξ	Ζ	Χ	Β	Φ	Σ	Ε
Ζ	Ρ	Μ	Β	Γ	Κ	Σ	Ε	Α	Γ
Ι	Φ	Ε	Α	Ψ	Ν	Μ	Ν	Σ	Δ
Η	Ρ	Ω	Τ	Η	Σ	Ε	Ν	Π	Ψ

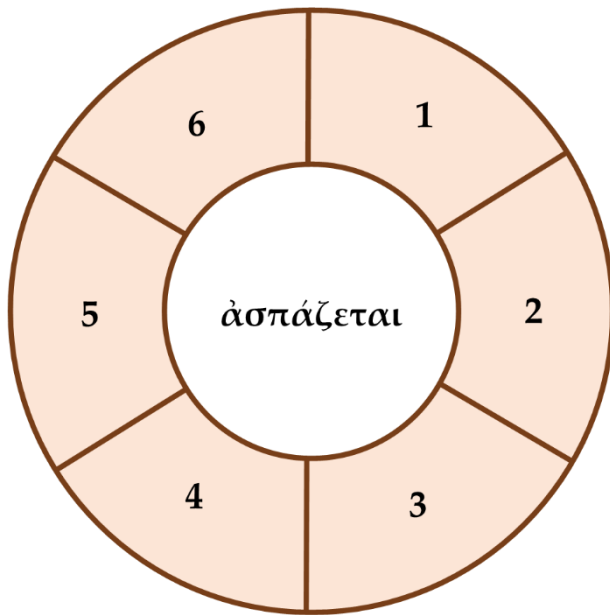
β) Πώς ονομάζεται η αύξηση των ρημάτων στους παρελθοντικούς χρόνους; Δώσε ένα παράδειγμα για κάθε περίπτωση.

γ) Γιατί η μετοχή ακούσας δεν έχει αύξηση;

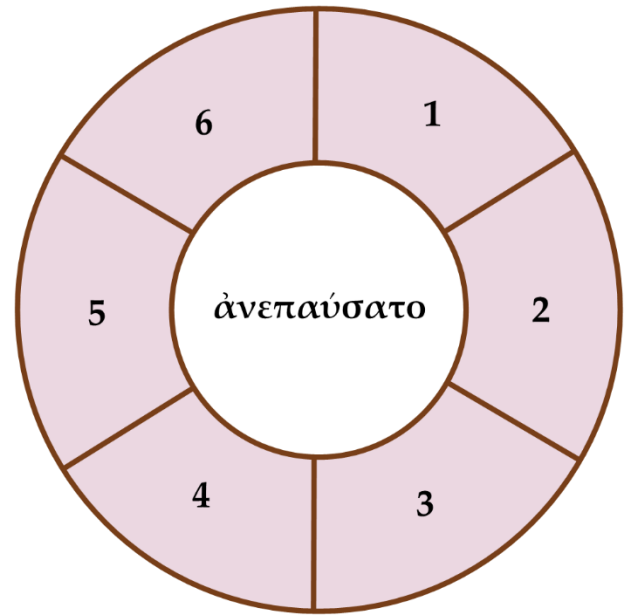
ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ

9. Να επιλέξεις τον ένα από τους δύο τροχούς της τύχης και να απαντήσεις στα ερωτήματα που ακολουθούν. Μπορείς να ξεκινήσεις με όποια σειρά θέλεις!

Τροχός 1

Τροχός 2

Τροχός 1

1. Να γράψεις το ρήμα στο γ' πληθυντικό πρόσωπο, στον χρόνο που βρίσκεται.

2. Να μεταφέρεις το ρήμα στον Παρατατικό, στο ίδιο πρόσωπο. _____

3. Να γράψεις το β' ενικό πρόσωπο στον Μέλλοντα. _____

4. Να μεταφέρεις το ρήμα στον Αόριστο, στο ίδιο πρόσωπο. _____

5. Να γράψεις το α' πληθυντικό πρόσωπο του Ενεστώτα. _____

6. Να γράψεις το γ' πληθυντικό πρόσωπο του Μέλλοντα. _____

Τροχός 2

1. Σε ποιον χρόνο βρίσκεται το ρήμα; _____

2. Να γράψεις το α' ενικό πρόσωπο του Ενεστώτα. _____

3. Να γράψεις το γ' ενικό πρόσωπο του Μέλλοντα. _____

4. Να μεταφέρεις το ρήμα στο γ' πληθυντικό πρόσωπο στον χρόνο που βρίσκεται.

5. Να μεταφέρεις το ρήμα στο β' ενικό πρόσωπο του Παρατατικού. _____

6. Να γράψεις το β' ενικό πρόσωπο του Ενεστώτα. _____

10. Για κάθε πρόταση που ακολουθεί, να απαντήσεις σύμφωνα με την οδηγία.

α) ὁ δὲ τῶ δούλω αὐτοῦ ἐπέταξεν ἀντασπάζεσθαι

Να μεταφέρεις την πιο πάνω πρόταση στον μέλλοντα.

β) ἐκέλευσε γάρ με ὁ ἰατρὸς

Να μεταφέρεις την πιο πάνω πρόταση στον πληθυντικό αριθμό.

γ) ἐκέλευσε γάρ με ὁ ἰατρὸς

Να μεταφέρεις την πιο πάνω πρόταση στον παρακείμενο.

δ) κακείνη ἀποστρεφομένη ἔλεγεν

Να μεταφέρεις το πιο πάνω ρήμα στον ενεστώτα.

11. Να μεταφέρεις τις προτάσεις από τα Νέα στα Αρχαία Ελληνικά, κάνοντας τον αναγραμματισμό των λέξεων. Προσοχή στους τόνους και τα πνεύματα!

α) Ο δάσκαλος με διέταξε να γράφω.

Ο δσλαδικαος ελκευεσε με γφραειν

β) Ο ψευτοδιανοούμενος διέταξε τον δούλο του.

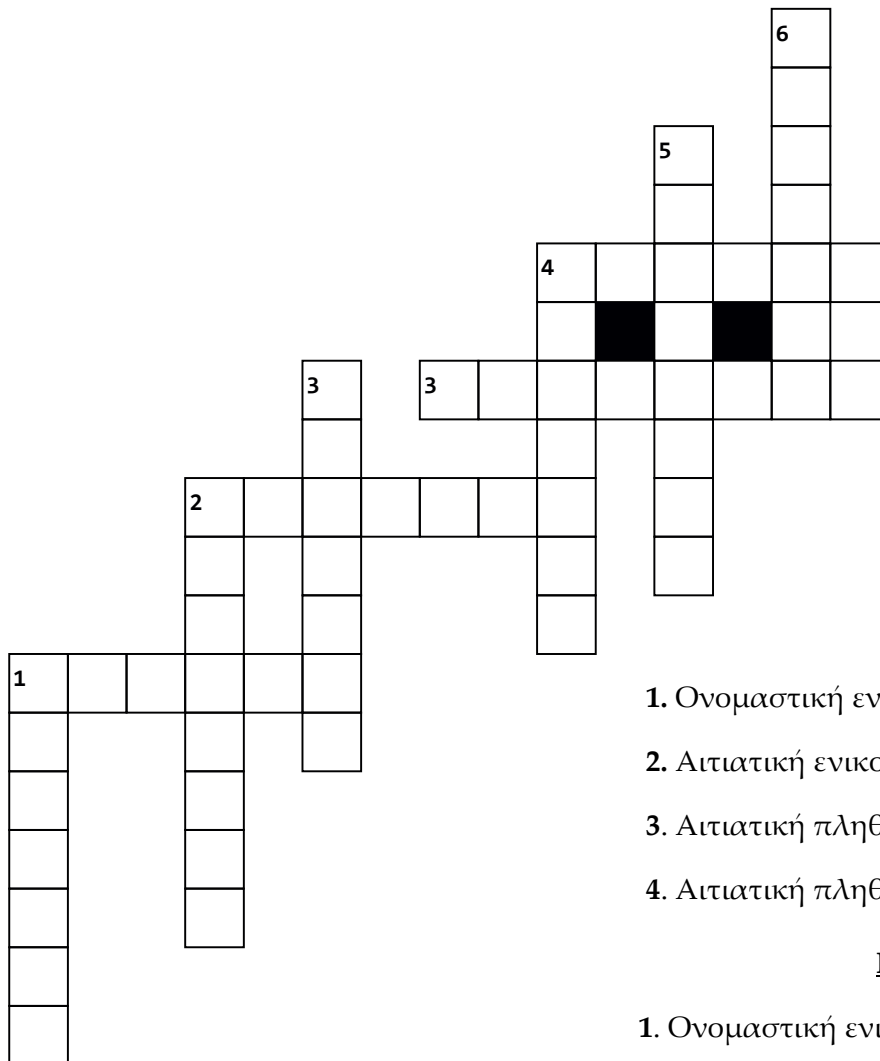
Ο ικλασχοοστς ωτ δωλου αουτυ επεξαεν

12. α) Να υπογραμμίσεις το επίθετο στην πιο κάτω φράση και να σχηματίσεις τα τρία γένη του στην ονομαστική ενικού:

ἐκ τοῦ μελανοῦ (οἴνου)

β) Να μεταφέρεις τα επίθετα στην πτώση, στον αριθμό και στο γένος που σου ζητούνται, συμπληρώνοντας το σταυρόλεξο του επιθέτου μελανός, -ή, -όν.

Οριζόντια

1. Ονομαστική ενικού θηλυκού γένους
2. Αιτιατική ενικού αρσενικού γένους
3. Αιτιατική πληθυντικού αρσενικού γένους
4. Αιτιατική πληθυντικού ουδέτερου γένους

Κάθετα

1. Ονομαστική ενικού ουδέτερου γένους
2. Δοτική πληθυντικού θηλυκού γένους
3. Γενική ενικού θηλυκού γένους
4. Αιτιατική πληθυντικού θηλυκού γένους
5. Δοτική πληθυντικού αρσενικού γένους
6. Γενική ενικού αρσενικού γένους

13. Υπάρχουν και σήμερα λογοπαίγνια; Τι νομίζεις ότι μας προσφέρουν;

14. Βρες ή φτιάξε ένα δικό σου λογοπαίγνιο!

